

eszközök az egyszerű verbalításra épülő kommunikációs helyzeteknél sokkal változatosabb módokon képesek aktivitásra ösztönözni, jellemző, hogy a műfajhoz tartozó módszerek interkulturális közegben is sikerrel járhatnak.

- Ma már nem illik megkérdőjelezni a műfaj színházi létjogosultságát, de a fesztiválválogatót még kritika éri, ha „túl sok” nevelési program meghívására tesz javaslatot.
- Ma már sem színházi körökben, sem a nevelés színterein nem kell magyarázkodni, hogy miben más ez, mint a régi idők „néző aktivizáló” gyakorlata, de még előfordul, hogy valaki azt hiszi, a nevelés a korszerűtlen oktatási eljárásokkal azonos, aszimmetrikus viszonyban létrejövő tevékenység.
- Ma már alig akad olyan kőszínház, amelyikben ne folya hasonló tevékenység, de még nem mindenki gondolja úgy, hogy az ugyancsak fontos néző utánpótlás-nevelésen túl arra is lehetőséget ad, hogy a színházat újra a társadalmi párbeszéd terepeként értelmezhesük.
- Ma már közel százötven azon programok száma, amelyekre a pedagógusok elvihetik diákjaikat, de a gyerek- és ifjúsági színházakon túl, a felnőtteknek szóló előadásokban is egyre gyakrabban találkozhatunk olyan interaktivitásra épülő színházi elemekkel, melyek korábban csak a színházi nevelési előadások sajátjai voltak.

A Kerekasztal csapata az ünnepi év során többféle lehetőséget kínált a szakma és a színházi nevelés iránt érdeklődők számára, hogy kapcsolódni tudjanak munkájukhoz.

Tavasszal a születést és a múltat, télen pedig a továbbélést és a jövőt ünnepelték. Az ünnepi rendezvények első programjára olyan szakembereket hívtak meg, akik a szakma fontos területeinek, illetve társulatainak képviselői. Tavasszal hívta össze a csapat azokat a régi munkatársait, barátait is, akiknek köszönettel tartoznak a színház létrehozásáért és működtetéséért.

Az évad végén egy – a műfajhoz tartozó – forgatókönyvíró pályázat kiírása és lebonyolítása következett: elsősorban a program gerincét adó szöveggönyv és az interaktív részek (melyekből kiderül, hogy milyen fókusz mentén gondolkodtatná a szerző a résztvevőket) vázlatos rögzítését ajánlották a szerzőknek. A három legjobbnak ítélt forgatókönyvből egy olvasható lesz a Színház című folyóirat, kettő másik pedig a Kerekasztal honlapján.

A közelmúltban egy olyan – közel egyhetes – programsorozattal zárta a társulat az ünnepi évet, melyben alkotótársaiknak, főleg koprodukciós partnereiknek adtak lehetőséget, hogy bemutatkozzanak a Kerekasztal munkája iránt érdeklődő közönségnek. Ugyanekkor a forgatókönyvíró pályázat legjobb forgatókönyvének (Kurta Niké és Tési Dóra munkája) felolvasószínházi bemutatóját és egy – a társulat elmúlt tíz évéből válogatott forgatókönyveit tartalmazó – kiadványt is bemutattak.

A társulat évente közel 150 előadást tart országsszerte és a határon túl. Munkájuk követhető a www.kerekasztalszinhaz.hu és a <https://www.facebook.com/kerekasztalszinhaz/> oldalakon.

Drámapedagógia a felsőoktatásban és a szakirányú továbbképzések rendszerében

Tóth Zsuzsanna

A TÁMOP 3.1.15-14-2014-0001 projekt keretében 2015-ben készült el egy nagyobb volumenű drámapedagógiával foglalkozó anyag.¹ Az akkori vállalás az volt, hogy a kutatás egyik részterületeként megkíséreljük bemutatni a drámapedagógiával kapcsolatos képzéseket a mai felsőoktatási és továbbképzési rendszerben, szakértői interjúk és a képzési intézmények dokumentációi alapján. A munkamegosztás során nekem jutott a képzések rendszerével való foglalatalkodás, de az elkészült anyagban többször utalok *Körömi Gábor* tanulmányára, interjúira, amelyek eredményeit a Drámapedagógiai Magazin 56. száma közli.

¹ *A tanulmány eredeti, teljes változata a TÁMOP-3.1.15-14-2014-0001 azonosító számú kiemelt projekt keretében az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet által kiírt, a Mondolat Iroda Kft. által kivitelezett, dr. Eck Júlia szakmai vezetésével megvalósított „A drámaoktatás helyzete a köznevelésben és a színházi nevelés a köznevelés eredményességéért” kutatási-fejlesztési feladat részeként jött létre.*

A feladat

A feladat vállalása feltételezte, hogy a képzések rendszeréről van egyfajta előképünk, ismerünk hagyományosan bejáratott, a magyarországi drámapedagógiai képzés alapját nyújtó oktatási formákat, s részesei vagyunk azoknak a folyamatoknak, amelyek során a drámapedagógia bekerült a felsőoktatásba, annak része lett.

Vállalásunk első lépéseként a képző intézmények által közzétett dokumentumok, képzési programok alapján feltérképeztük, hol milyen drámapedagógiai tárgyú képzés működik a hazai felsőoktatásban.

A felvett interjúk és az adatok alapján megkíséreltük összevetni a különböző képzéseket, ezáltal is igyekezve átfogó képet adni a drámapedagógiával, drámatanítással, színházi neveléssel kapcsolatos képzések és továbbképzések rendszeréről, felsorolva a képzést szervező és lebonyolító intézményeket, a képzések időtartamát és felépítését, a képzésekre való jelentkezés előfeltételeit, külön hangsúlyt fektetve a különbségekre. Terveink között szerepelt, hogy elérhető adatbázisban közzétesszük, hogy az egyes intézményekben hányan szereztek és milyen jellegű drámapedagógiai végzettséget.

Visszatekintve már látjuk, hogy mit sikerült elvégezni és mit nem.

Megtörtént a nyilvánosan hozzáférhető képzési adatok összegyűjtése. Kiindulási pontot a népszerű orientációs honlap (www.felvi.hu), illetve a szakmai portál (www.oktatas.hu), valamint az egyes drámapedagógiával foglalkozó felsőoktatási intézmények honlapjai jelentettek.

Az ezeken az oldalakon használt intézményi névmozaikok feloldásával egyben megadjuk azokat az intézményeket, ahol 2015-ben folyt, és ahol többnyire jelenleg van élő drámás képzés, vagy legalábbis az szerepel az intézmény képzési kínálatában.

AVKF	Apor Vilmos Katolikus Főiskola (Vác)
DRHE	Debreceni Református Hittudományi Egyetem
ELTE	ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar (Budapest)
EKF	Eszterházy Károly Főiskola (Eger) – <i>időközben egyetem lett!</i>
KE	Kaposvári Egyetem
KF	Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskola Kar (2017 nyaratól Neumann János Egyetem Pedagógiai Kar az érvényes elnevezés)
KRE	Károli Gáspár Református Egyetem (Budapest)
NYME	Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar (<i>új elnevezése: Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar</i>)
PE	Pannon Egyetem (Veszprém)
PPKE	Pázmány Péter Katolikus Egyetem (Budapest)
SZFE	Színház- és Filmművészeti Egyetem (Budapest)
SzIE	Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti és Pedagógiai Kar (Jászberény) (<i>most már az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campusa</i>)
VHF	Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola
WJLF	Wesley János Lelkészképző Főiskola (Budapest)

Az adatok összegyűjtése, ellenőrzése után került sor a képzések külső jegyeinek és tematikai tartalmainak vizsgálatára.

Már a 2014-15-ös munkafolyamat során több alkalommal kellett tapasztalnunk, hogy a neten található információk egy része felületes, elavult, olykor téves, legalábbis nem kellőképpen frissített. Már akkor felvetődött az intézményi honlapok kezelésének problematikus volta – találtunk rendkívül bonyolult, már-már áttekinthetetlen oldalakat, amelyek a mamut intézmények sokoldalúságát is figyelembe véve, nem könnyítették meg a keresgélést. Csak egy kiragadott példa: *el*ve tudni kell, hogy a keresett képzést melyik intézményrész indítja... vagy végig kell lapozni számtalan oldalt. Természetesen akadtak pozitív példák, ahol jó keresőket, bő ismertetőt kapunk, tantárgyleírásokkal, óraszámokkal, oktatókkal.

A helyzet azóta nem sokat javult. A felvi.hu és az Oktatási Hivatal honlapja a laikus számára csak az aktuális képzéseket kínálja fel – már ha és egyáltalán éppen hirdetik azt. Rákeresni a szakterületen például arra, hogy drámapedagógia, vagy dráma – lehet ugyan, de a találat mindösszesen egyetlen, keresztfelévesen meghirdetett hittanár és nevelőtanár, dráma- és színházismeret tanár osztatlan képzést „dob”. Ha az intézmények felől közelítünk, akad olyan, amelyen eljutva a pedagógusképzésekig úgy „ugrat” vissza a felvi.hu-ra, hogy ott magát az intézményt sem találni meg. Nehezíti az eligazodást az is, hogy az intézményi összevonások következtében több névváltozás, s a képzések áthelyezése ment végbe.

Az oktatás.hu már a megújult FIR-t (felsőoktatási információs rendszer) kínálja, ha keresgélünk, ám ahhoz igencsak járatosnak kell lenni a kezelésében, hogy megtaláljuk a dráma-vonatkozású képzéseket. Csak példaként, ha meg is találjuk, még ki kell böngészni, hogy a felsoroltak közül melyik az érvényes (ha még érvényes), és hogy mit tartalmaz – bevallom, jelen írás frissítésekor odáig nem jutottam el, hogy biztonsággal, és főleg haszonnal kezeljem a rendszert. Nyilván vannak szakavatott ismerői.

Ha a 2015-ben még élő képzésekre keresünk rá, sokszor találunk a képző intézmény oldalán információt arról, hogy 2017-ben is meghirdették – ám arról, hogy jelenleg folyik-e drámás képzés gyakorlatilag alig. (Kivétel például a Debreceni Református Hittudományi Egyetem – ott viszont a képzésről magáról nem találunk sok infót – az órarenden kívül.)

Mindez megakadályozta, hogy a 2015-ös anyag könnyedén frissüljön. Tájékoztatósnak, kiindulásként azonban érdekes lehet nagy vonalakban áttekinteni, összevetni az akkori adatokat a mával.

Képzések, intézmények

Számszerű megjelenések

Az Oktatási Hivatal honlapján 2014/15-ben az alábbi drámapedagógiai vonatkozású képzési engedélyekre bukkantunk:

a képzés elnevezése	a képzettség megnevezése	a képzés alapítója	a képzést folytató intézmény	létesítési határozat
dráma és színház a szociális integrációban	dráma- és színház-animátor	ELTE	ELTE	FF/1288-2/2014.
dráma- és színházpedagógia	dráma- és színházpedagógus	PE	PE	OH-FHF/12-1/2010.
drámajáték-vezető	drámajáték-vezető	AVKF	AVKF	OH-FIF/135-5/2011.
drámapedagógia	drámapedagógus	PPKE	PPKE, DRHE (jogelődje: KFRTKF), NYME, WJLF, AVKF, KE, KRE	OH-FHF/818-2/2008.
drámapedagógia területen pedagógus-szakvizsgára felkészítő	szakvizsgázott pedagógus, drámapedagógia szakterületen	NYME	NYME, DRHE (jogelődje: KFRTKF), AVKF, KF, KE, SZIE	OH-FHF/51-1/2009.
drámapedagógiai módszerek, technikák	drámapedagógia szakpedagógus	EKF	EKF	OH-FHF/1678-2/2010.

Ez szám szerint **17 db engedéllyel rendelkező képzést** mutatott.

A www.felvi.hu oldalon akkor 10 db drámapedagógia szakirányú képzést találtunk. A két lista nem feltétlen fedi egymást.

A 2017-es találati lista már csak 8 képzést mutat – a „fogyás” gyakorlatilag a névváltoztatások miatt alakult, ráadásul a listában még Pallasz Athéné Egyetem PAE-PK – most Neumann János Egyetem – néven találjuk a Kecskeméti Főiskolát. Amit nem találtunk, a hajdani Nyugat-Magyarországi Egyetem drámapedagógia szakirányú képzése² – holott az intézményi honlapon szerepel –, illetve a SZIE (most már az Eszterházy Egyetemhez tartozik) szakvizsgára felkészítő képzése.

Megjegyzendő, hogy az AVKF honlapján nem csupán a szakvizsgára felkészítő, de „sima” drámapedagógiai szakirányú továbbképzés is található. A két eredeti táblázat összevetéséből kiderült, hogy utóbbin nem szere-

² Mint utóbb kiderült, nem véletlenül – noha az előző összevonást, a Nyugat-magyarországi Egyetemre kerülést még kibírta a nagyhagyományú, „éllóvas” képzés, a Széchenyi Egyetemmmé alakulást már nem. Szomorú. Némi derülátásra ad okot, hogy az intézményi honlapon megjelent a 2018-ra vonatkozó indítási hirdetmény.

pelt a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és nem szerepelt a Pannon Egyetem sem. A PPKE képzései között 2017-ben nem találunk drámapedagógia képzést, ellenben a Pannonon akkor is, most is folynak ilyenek.

Ha tudjuk, hogy az osztatlan tanári képzésben találhatunk *dráma- és színházismeret szakot* – a pontos kifejezés birtokában, elő tudjuk azt hívni a felvi.hu-n. Sőt, jelenleg 17 szakpárosítást találunk – ám hogy ezek közül indulna is, vagy épp folyna ilyen képzés, azt nem egyszerű felderíteni. Egyetlen találatként a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola hittanár-nevelőtanár – dráma- és színházismeret tanár keresztfélévesként meghirdetett képzése bukkan elő. (Ezzel szemben ismert tény, hogy a Pannon Egyetemen folyik a képzés.)

Bár a szakirányú továbbképzés indítására több egyetemnek engedélye van, nem mindenütt indulnak el a képzések, többnyire a minimális létszámot nem érik el. (Vagy csak pihentetik a képzést.) A meghirdetett időpontoknál sehol nem találtunk aktualizáló megjegyzést – elindult-e a képzés, vagy nem jött össze a létszám stb.

Az általunk vizsgált időszakban **2015 őszén 12 intézmény, összesen 15 képzést** kínált, ezek többnyire drámapedagógiai területen pedagógus szakvizsgára felkészítő továbbképzések voltak.

A palettán a Pannon Egyetem kínálata volt az egyetlen, amelyik *hagyományos felsőoktatási szakként, szakirányú továbbképzésként* és *mesterszintű tanárképzésként* egyaránt kínált drámapedagógiai tartalmakat. Utóbbi az osztatlan tanárképzés beindításával a rendszerből folyamatosan kivezetésre került.

A meghirdetettek többnyire olyan képzések, amelyek múltja gazdag, a hazai pedagógusok körében egyértelműen ismert és elismert oktatási formák. Ugyanakkor a képzést szervező néhány intézménytől azt az információt kaptuk, hogy a szakirányú képzést, bár folyamatosan hirdetik, még nem sikerült elindítani.

A 2015/16-os tanévre az alábbiak szerint hirdettek képzéseket:

- *tanári mesterszakként* a Pannon Egyetemen volt lehetőség a drámapedagógia tanár képesítés megszerzésére, nappali és levelező, kettő, illetve öt féléves formában
- nappali és levelező munkarendben³ **két** intézmény hirdetett *dráma- és színházismeret tanár* szakképzettséget adó képzést (PE és VÉHF) – ez a képzés egyaránt elérhető a középiskolából indulók, illetve a már pályán lévők számára
- *drámapedagógiai területen szakvizsgára felkészítő* képzés **hat** intézmény által lett meghirdetve (AVKF, DRHE, KE, KF, NyME, SzIE) – *jelenleg is ez tűnik a legnépszerűbb továbbképzési formának*
- *szakirányú továbbképzést* – eltérő tartalommal és időtartammal – **öt** intézményben találtunk; a Károli Gáspár Református Egyetemen, a Nyugat-magyarországi és a Pannon Egyetemen, némiképp eltérően az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán, illetve az Eszterházy Károly Főiskolán.

A képzések közül a kutatás aktuális időszakában véget érő tanévben **hét** képzés élt:

- a Nyugat-magyarországi Egyetem *pedagógus szakvizsgára felkészítő* képzése
- a Kecskeméti Főiskola *pedagógus szakvizsgára felkészítő* képzése
- a Pannon Egyetem *dráma- és színházpedagógiai szakirányú, MA-s és az osztatlan tanárképzésben felvett dráma- és színházismeret tanári képzése,*
- a Károli Gáspár Református Egyetem *drámapedagógiai szakirányú továbbképzése és*
- az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karának *szakirányú képzése.*

Továbbá meg kell említenünk azt a két képzést, amely eltér a pedagógusképzésektől, a Színház- és Filmművészeti Egyetem 2015-ben első szériájánál tartó *drámainstruktor képzését*, illetve a *színházi nevelés szakirányú továbbképzést*, amely 2015-ben megújulásra várt.

Közbevetés

A képzések történetének feltérképezése nem volt célunk, de mindenképpen érdemes a folyamatra rátekinteni a jelen tükrében. A drámapedagógiai képzések – miután a pedagógus társadalom felismerte a módszertani együttesben rejlő szakmai lehetőségeket és inspirációkat, s felismerte, hogy a drámapedagógia milyen hatékony eszközöket kínál a szemléletváltáshoz is – meglehetősen gyorsan elterjedtek. Az első 30-60-120 órás képzések elindítása után ezek többnyire szakirányú továbbképzésként jelentek meg a felsőoktatásban.

Ugyanitt párhuzamosan megjelentek a pedagógusképzést támogató szakkollégiumi stúdiumok is. Az akkor még Zsámbéki Tanítóképző Főiskolán, a későbbi **Apor Vilmos Katolikus Főiskolán** 1994-ben *Gabnai Katalin* indított először végzett pedagógusok számára **Drámapedagógia és hagyományismeret** címen **30 órás képzést**, amely 1998-ig folyamatosan újraindult, később már **90 órás**ként.

³ A honlapon ugyan így szerepelt, de háttérinformációkból tudjuk, hogy csak nappali képzés indul.

Ekkor indult a **Magyar Drámapedagógiai Társaság 120 órás drámapedagógiai tanfolyama** is először – előzőleg már volt az MDPT-nek egy szintén 120 órás **drámajáték-vezetői tanfolyama** 1993-tól, melyet az egyesület több alkalommal, különböző helyszíneken indított. Az előbbi képzés azóta is folyamatosan elindul. 1995-ben *Móka János* indította a **Drámapedagógia a gyógyító nevelésben 120 órás** tanfolyami képzést, fentiekben előkészítve a szakirányú képzés megjelenését.

Túlnyomórészt az e tanfolyamokon végzett gyakorló pedagógusok részvételével indult az *1998-ban akkreditált Drámapedagógia szakirányú továbbképzési szak*. Szerke az országban voltak kihelyezett tagozatai ennek a képzésnek. (Ráadásul az AVKF-en lettek először a nappalis hallgatók számára speciális kollégium jelleggel elérhető drámapedagógiai stúdiumok.) A ma élő képzések nagy része ennek, illetve a győri *Apáczai Csere János Főiskolán* (ma a Nyugat-magyarországi, illetőleg Széchenyi István Egyetem Kara) 1995 körül elindult képzéseknek a tapasztalatain alapul. Ezekhez járult hozzá a nyíregyházi *Bessenyei György Tanárképző Főiskola* akkreditációja alapján elfogadott, pedagógus szakvizsgára felkészítő képzés is. Miután a tapasztalatok kiforrottak, ez utóbbi képzési forma jelentősnek számít a pedagógusok szakmai előmenetelét illetően, ezért népszerűsége gyorsan nőtt, és ma is tart.

A kezdeti felfutásban kiemelkedőnek számítottak – ez Gabnai Katalin elévülhetetlen érdeme – a *Színház- és Filmművészeti Egyetem* (akkor még főiskola) *színházelmélet-drámapedagógia* hat féléves szakirányú továbbképzései, amelyeken számosan szereztek megfelelő szakképzettséget a drámapedagógia meghatározó személyiségei közül. Ez a képzési forma volt valójában a képzők képzése, s meglehetősen hiányzik a mostani kínálatból.

Hosszú történet, hogyan alakult, milyen változásokon ment át a drámapedagógiai képzések sorsa. 2015-ben is kirajzolódott, hogy éppen az AVKF-en, az egyik élharcos intézményben szüneteltetés után indult újra a képzés. Másutt, mint Győrben, mondhatni kiegyensúlyozottan, folyamatos érdeklődés mellett folyik hosszú évek óta a munka – irtuk 2015-ben, és lásd az 2. lábjegyzetet! Tudjuk, hogy egyes képzőhelyeken felfutott és megszűnt a drámapedagógiai szakirány, másutt hasonló tartalmú képzések gyökeret sem tudtak verni.

Kétségtelen, hogy a változó köznevelési jogszabályi környezet is hatással volt a képzés történetére, példázza ezt a NAT tánc és dráma műveltségi területéhez tartozó, hasonló névvel akkreditált, egy darabig futó, majd elhaló képzések sorozata. Az intézmény-összevonások, a közoktatás átszervezése, a képzési rendszer felülvizsgálata is folyamatos változtatásokat indukál, példa erre a PE MA szakos képzésének beindítása, illetve annak kivezetése a kínálatból.

Ha ma végig tekintünk a palettán – ugyan változatlanul színes képet látunk, de a kezdeti felfutásban remélt állapotot, a drámapedagógia egyértelmű jelenlétén túl *általános beépülését* a pedagógusképzésbe még nem értük el.

A képzések jellemzői

(az eredeti tanulmányrész erősen tömörített, némiképp frissített változata)

Külső jegyek

A *legtöbb felsőoktatásban élő drámapedagógiai képzés szakirányú továbbképzés* keretében történik, költségtérítéses formában, általában levelező munkarenddel. A levelező képzés gyakorlatilag majd mindenütt havi egy, némely esetben két hétvégét (péntek délután, szombat egész nap) elfoglaló oktatási periódusokat jelent.

A képzések jelentős része pedagógus szakvizsgára felkészítő oktatás, drámapedagógiai területen. (Ennek oka a képzés keresettségén túl a vonatkozó jogszabályi környezetben rejlik, a pedagógus életpályamodellhez kapcsolódó előmeneteli lehetőségekben is keresendő.) A pedagógus szakvizsgához kapcsolódó képzések legjellemzőbb *külső jegyeikben* – félévek száma, kreditek – szinte *teljes azonosságot* mutatnak, azonos a képzés megnevezése. (Csupán elhanyagolható eltéréseket találtunk.)

Megnevezés: *Drámapedagógia területen pedagógus-szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szak*

Időtartam, creditszám: *négy félév, 120 kredit*

Az oklevélben szereplő szakirányú végzettség:

- *szakvizsgázott pedagógus, drámapedagógia szakterületen* (4 esetben)
- *szakvizsgázott pedagógus, drámapedagógus* (2 esetben)

Az azonosságok okát a kiindulásként használt alapban találjuk.

Az EKF hirdetésében megjelenő *Drámapedagógiai módszerek, technikák* képzés, bár időtartamában eltérő, mindösszesen 2 félév időtartamú, tartalmában a szakvizsgás oktatások drámapedagógiai területét kínálja. Itt

a képzettség megnevezése *drámapedagógia szakpedagógus* – némiképp félrevezető, arra utal, mintha a képzés a pedagógus szakvizsgával egyenértékű volna. (A paraméterek ismeretében ez nem így van, lásd. pl.: kreditszám. A mutatók tükrében „kettéosztott” szakvizsgaként látjuk a képzést, amelynek a kötelező (közigazgatási, EU-s, intézményi, pedagógiai stb.) ismeretrészét egy másik két féléves képzésen lehet elsajátítani.)

Nincs domináns eltérés az egyes kiírásokban a bemeneti követelmények meghatározásaiban, bár árnyalati különbségek akadnak.

A legpontosabb, legrészletesebb megfogalmazást az AVKF-nél találtuk.

A szakvizsgára felkészítő **képzések alapját** a NyME Apáczai Csere János Karának tematikáján alapuló indítási anyag jelenti⁴, ezt vették át a többiek.

Ott a jelentkezés feltétele: „Pedagógusképzés képzési területen legalább alapképzésben szerzett oklevél, valamint legalább három év pedagógus-munkakörben eltöltött szakmai gyakorlat. A kiadott igazoláson szerepelnie kell, hogy a jelentkező pedagógus-munkakörben és teljes állású munkaviszonyban foglalkoztatott.”

A **három év** pedagógus szakmai gyakorlat, az azonos alap ellenére, nem minden szakvizsgára felkészítő képzésnél jelenik meg előírásként. A Szent István Egyetem felhívásában „Legalább alapképzésben vagy főiskolai szintű képzésben szerzett oklevél megléte óvó-, tanító- szakon” kritérium szerepel, elvárt szakmai tapasztalati idő nélkül. Hasonlóképpen a Kaposvári Egyetem és a DRHE tájékoztatójában, ahol „Pedagógusképzés képzési területen legalább alapképzésben szerzett oklevél” a követelmény.

Célok, ismeretanyag megfogalmazása

Figyelemreméltó, hogy a képzés során elsajátítható ismereteket, kompetenciákat mennyire eltérő módon határozzák meg az egyes képzési ismertető anyagok.

A kiindulási alapot jelentő fentebb említett NyME anyag „Tudáselemek, megszerzhető ismeretek” címszó alatt ezt írja (csak a szakterületre vonatkozó részt idézzük) – ugyanezt a megfogalmazást vette át a KE is.

„A drámapedagógia szakirányú képzés hallgatója ismeretekre tesz szert a különböző dramatikus tevékenységtípusok területén (gyakorlatok, dramatikus játék, színházi munka, tanítási dráma, szakértői dráma, színházi nevelési program). Ismeri a verbális és a nem verbális kommunikáció általános törvényszerűségeit. Ismeri a szerepjáték fajtáit, azokat a célnak megfelelően tudja alkalmazni. Ismeri az improvizációs technikát. Ismeri a hatás- és előadáselemzési eljárásokat (azok alkalmazásában jártasságra tesz szert). Ismereteket szerez a játékelmélet területéről, valamint a tánc-, a zene- és a színháztörténet területéről. ...”

Ugyancsak egyformán találjuk mindkét leírásban a *Személyes adottságok, készségek* címszó alattiakat, bár nem egyértelmű, hogy a jelentkezőktől várják el helyből, vagy a képzés végére elérhető fejlődés eredményeként fogalmazzák meg a kritériumokat.

A Kecskeméti Főiskola magáról a drámapedagógiáról is nyújt rövid, ám átfogó, kis-esszényi összefoglalást, ezzel szemben pl. a SzIE (nem egyedül) egészen tömören fogalmaz az ismeretkörök rövid összefoglalása után.

A különböző külső azonosságok és különbségek előrevetítik azt a következtetésünket, miszerint az egyes drámapedagógiai képzéseknek tartalma, éppúgy, mint beágyazottsága, helyzete, függ az intézményben felhalmozott szakirányú tudásanyagtól, annak elfogadottságától, az ott dolgozó, a képzés felügyeletével megbízott szakember elköteleződésétől, szakmai kapcsolatrendszerétől.

A képzések tartalmának elemzése

A tartalmak elemzéséhez, összehasonlításához is (szinte) kizárólag a *nyilvánosan* elérhető, közzétett dokumentumokat (meghirdetési szövegeket, tantervi hálókat, képzési terveket) vettük alapul. Megjegyzendő, hogy a tantervi háló – vagy minta tanterv – csak az intézmények kisebbik részében nyilvános. (A hallgatók a Neptunon keresztül hozzáférhetnek ezekhez az anyagokhoz.)

Mit árulnak el a fellelhető dokumentumok? Az azonosságokon és eltéréseken túl némiképp utalnak a képzés hangsúlyaira is – bár a valódi felépítéseket, a kifejtett tartalmakat nem ismerjük mélységükben. Feltételezhető, hogy a szakalapításokhoz, akkreditációkhoz vagy éppen szenátusi döntésekhez kötött anyagok elkészíté-

⁴ OH-FHF/51-1/2009., KKK módosító OH-FIF/ – 2017-ben az Oktatási Hivatal honlapján ez az egyetlen, a vonatkozó jogszabályok szerint „beszámítható” drámás szakirányú továbbképzés...

sekor kötelező jelleggel figyelembe vett szempontok közül néhány kevésbé jelentős lesz a konkrét megvalósítások során.

Tematikák

A **drámapedagógiai területen pedagógus szakvizsgára felkészítő** tanfolyam alapját képező OH-FHF/51-1/2009. módosítva OH-FIF/419-5/2011 engedélyszámú NyME képzésénél fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy jelentős szakmai elismertséggel bír, a legjobb tudástartalmakat hordozza. A képzésben oktató szakemberek – élükön a képzések anyagát kidolgozó Kaposi Lászlóval – elismert szaktekintélyek. Különösen jónak tekinthető a képzés intézményen belüli beágyazottsága is. Az általuk kidolgozott képzés⁵ ismeretanyagát vette alapul minden további, a képzést hirdető intézmény.

Szinte tökéletesen megegyezik tehát a programleírással a Kaposvári Egyetemé, ám ha alaposabban megnézzük a KE honlapján megtalálható képzési tervet, azt látjuk, hogy míg az előbbi (NyME) hangsúlyosabban a drámapedagógiára koncentrálna, a kaposvári képzésnél érezhetően domináns a színházi szemlélet, a színház-központúság. Sőt, itt kifejezett változásként érzékeljük a filmművészetre való nyitást.

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola – ahol ennek a szakirányú képzésnek nagy hagyománya volt, hiszen az intézmény a drámapedagógia felsőoktatásban való elterjesztésében élharcosnak számít – szintén kissé szűkszavúan fogalmaz mintatantervében. A „nagy címletű” megfogalmazás lehetővé teszi, hogy a tantárgyi tartalmakat az oktatók rugalmasabban, szabadon határozhassák meg. De ez jelentheti azt is, hogy lényeges hangsúlyeltolódások vannak a tartalmak terén. Hasonlóképpen tömören közli a tanítandó ismeretköröket a Kecskeméti Főiskola, ahol a tantárgyi hálóban jószerivel csak címszavakat, tantárgy megnevezéseket találunk.

A Szent István Egyetem (ahonnan 2015-ben azt az információt kaptuk, hogy a képzés eddig még nem indult el) szintén átformálta kissé az alapot. Ők csupán az ismeretköröket határozzák meg, meglehetősen tömören. Ugyanakkor figyelemreméltó, hogy itt külön ismeretkörként jelenik meg *A klasszikus táncművészet története, a magyar néptánc alapjai* – ilyen nyomatékos jelenléte ennek másutt nem tapasztalható. (Előzménye lehet a domináns megjelenésnek a NAT-ba bekerült dráma és tánc tantárgy.)

A hat képzés közül a Debreceni Református Hittudományi Egyetem honlapján találtuk a legkevesebb vonatkozó információt, a meghirdetett szakirányú képzések közül egyedül a *biblioterápia* szakirányú továbbképzés anyaga lett bővebben kifejtve. (Megjegyzendő, hogy ennek tantervi hálójában találtunk 15 óra drámapedagógiát, amely a második félévben szerepel. Ez előrevetíti az un. „bújtatott” képzések kérdését, amelyre a későbbiekben még kitérünk.)

A Károli Gáspár Református Egyetem kínálatában szereplő drámapedagógiai szakirányú képzés 4 félév alatt kínálja az ismereteket. A képzés tartalmilag és struktúrájában sok azonosságot mutat a szakvizsgára irányuló képzések szakmai tartalmával. (Talán nem véletlen, hiszen a dr. Lannert Istvánnal készített interjúból megtudtuk, hogy közősek a gyökerek, a képzés nagyban támaszkodik az AVKF-n valaha működött szakirányú képzésre.) Újdonságként jelenik meg benne a Székek színháza: felolvasó színházi gyakorlat, ami valószínűleg reflexió a nem oly régen feltűnt *Okuláré projektekre*⁶, a felolvasó színházi formák terjedésére.

Oktatók

A honlapok közül – a szakirányú képzések tükrében – az oktatókra vonatkozóan szintén eltérő mélységű információkat találtunk. Van, ahol semmit nem tudni az oktatókról, van, ahol általánosságban vannak megnevezve („ismert szakemberek”), megint másutt nevesítve vannak. Példaértékű az ELTE képzésének fényképes, az oktatókról szakmai ismertetőt is nyújtó felsorolása. (Részletesebb információkat a részfeladatban készített interjúkból nyertünk – lásd Körömi Gábor tanulmányát a DPM 56. számában.⁷)

A Pannon Egyetem képzései

Külön csokrot jelentenek a kínálatban a Pannon Egyetem képzései, ezért külön szólunk róluk. Mint már jelezte, a PE 2015-ben kínált

- tanári mesterszakként (2 illetve 5 féléves képzésként) lehetőséget a **drámapedagógia tanár** képesítés megszerzésére

⁵ Reméljük, ha kis szünet után is, de 201-ban újraindul a képzés.

⁶ Független színházi műhelyek, amatőr és hivatásos színjátszó társulatok, civil közösségek összefogásában megvalósuló, város- és országhatárokat átívelő kortárs dráma-felolvasóest sorozatok.

⁷ Körömi Gábor: *Drámapedagógia a felsőoktatásban* (a magyarországi képzések elemzése szakértői interjúk alapján), in *Drámapedagógiai Magazin* 56. szám, 18-26. old.

- nappali és levelező munkarendben hirdetett **dráma- és színházismeret tanár** szakképzettséget adó képzést (ezt a képzést együttműködésben indítja a VHF is)
- és folytatta, folytatja **szakirányú továbbképzéseinek** szervezését.

Az egyetemen a Színháztudományi Tanszék⁸ felől indultak a képzések, s bár kifejezetten erős a színházi ismeretek jelenléte, a tartalmakban mégis egyértelműen a drámapedagógiai elemek dominálnak. Legnagyobb sikerként természetesen az **osztatlan tanárképzési szakként** való megjelenést könyvelhetjük el, amely folyamatot dr. Eck Júlia irányította, az alapításban együttműködve Gabnai Katalinnal. Jelenleg **dráma- és színházismeret tanár** elnevezéssel nappali munkarenddel folyik a képzés. (Tervezés alatt van, hogy levelező változatban is elérhető lesz.)

A képzés 2015-ben második vagy újabb tanári szakképzettségként vehető fel az alábbi szakpárokban: angol nyelv és kultúra, magyartanár, német nyelv és kultúra tanára, informatika tanár és kémia tanár. A 2017-es elérhető szakpárok listája ehhez képest jelentősen bővült: immár (elméletben) tizenhétféle párosításban választhatják a hallgatók ezt a szakot.

A képzési idő: 10 félév (8+2 félév gyakorlat) – a kreditek száma 100

A képzés állami ösztöndíjas és költségtérítéses formában is elérhető – a keretszámok függvényében.

A képzés felépítése, ismeretkörei meglehetősen széleskörűek. A színházi ismeretek (színház- és drámatörténet, dramaturgia, műelemzés stb.) mellett művészettörténeti alapot ad, kitekintést a társművészetekre, hangsúlyt a kreatív zenére és a bábra. Megismerteti a hallgatókat a drámapedagógia elméletével, történetével, és gazdag gyakorlati képzést nyújt mind a dráma-, mind a színházipedagógia alkalmazásának területén. Kitér a színházi menedzsmentre, a kommunikációra, kreatív írásgyakorlatot kínál, alapos szakmódszertant.⁹

A Pannon Egyetem **dráma- és színházipedagógia szakirányú továbbképzést** is kínál és folytat, jelenleg is futó képzésként. Tematikájának kidolgozása szintén Gabnai Katalin nevéhez köthető. A négy félév alatt megszereshető ismeretek főként gyakorlati jellegűek, ezért valójában a gyakorló pedagógusok számára rendkívül fontosak, hasznosak. A képzés végzett pedagógusok számára szakirányú másoddiplomát ad **dráma- és színházipedagógus** megnevezéssel.

A képzésben való részvétel feltétele: tetszőleges tanári szakképzettséget vagy pedagógus szakképzettséget igazoló oklevél, illetve más pedagógus-munkakörre felkészítő, pedagógiai jellegű szakképzettséget nyújtó (szakoktatói, szociálpedagógia, pedagógia) szakokon szerzett oklevél. A képzés tartalma némiképp hasonló a pedagógus szakvizsgára felkészítő képzések ismeretanyag-bázisához. 2015-ben a veszprémi Pannon Egyetem fent nevezett képzései mellett honlapján képzéseihez drámajátékok és színháztörténet specializációkat kínált, bármely bölcsész BA vagy MA szak hallgatóinak elérhetővé téve a kurzusokat. (2017-ben erre nem találunk utalást.)

Egyéb szakirányú képzések

Az előbbieken tárgyaló képzések mellett talán a legegységesebb, legspeciálisabb az **ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karának** képzése, amely a *Dráma és színház a szociális integrációban* címet viseli. Néhány formai elemének különbözőségét már említettük; hogy 3 féléves, és 90 kredit értékű. Abban is különbözik a többi képzésfajtától, hogy mások a bemeneti követelmények. Eltér a célcsoport, és némiképp a képzés célja is. A felvétel során módszerdemonstrációs napon és motivációs beszélgetésen vesznek részt a jelentkezők. „A módszerdemonstrációs nap a képzés oktatói által vezetett, a jelentkezők számára szervezett műhelymunka (a gyakorlati tartalmakat módszer-specifikusan bemutató workshop). Motivációs beszélgetés: a tantárgyfelelősök és a képzés vezetői által a jelentkezők számára szervezett egyéni interjú eseménye.”

A képzés – az intézmény jellegéből adódóan – nagy hangsúlyt fektet a művészetterápiás közelítésekre és az „együtt-munkára”, ugyanakkor tartalmában dominánsan megjelenik a drámapedagógia, különös tekintettel a színházi nevelési társulatokban használt „alkalmazott drámára”.

A színházi nevelés képzései

(frissített, kivonatolt anyagrész)

Ha a „színházi nevelés”-t mint fogalmat tekintjük, azt látjuk, meglehetősen sokféle tartalommal megtöltve használatos ma is. A színházi nevelési társulatok a színházi élményhez párosítják az elmélyítést szolgáló

⁸ Nem feledkezhetünk meg arról, hogy a szakmai körökben legendás dr. Bécsy Tamás tekintélye külön jelentőséget adott az itt folyó képzéseknek, ez a kisugárzás ma is érezhető.

⁹ <http://www.mftk.uni-pannon.hu/index.php/hu/felvetelizoknek/kepzesek/osztatlan-kepzes>

gyakorlatokat, a tapasztalás és fikció közös játékait. Mások, sok esetben éppen a színház felől érkezve, magukat „beavatónak” nevező színházi foglalkozásokkal rukkolnak elő, sok esetben megmaradva a verbalitás szintjén, afféle „interaktív” színházi ismeretterjesztő előadásokként funkcionálva.

Dolgozatunk témája felől közelítve ez a különbség a képzésekben is megmutatkozik. Míg a legtöbb drámapedagógiai képzés elsősorban a tapasztalás, a játék, a saját élmény és a fikció felől közelítve használja a színházi eszköz- és ismerettárat, s voltaképpen a nevelésben használatos, gazdag módszeregyüttesként értelmezi a drámát – az ún. színházi nevelési képzések tartalmában túlsúlyba kerülnek a színházi ismeretek.

Ezek a képzések, amelyeket a színházi nevelési társulatok egyre népszerűbb munkája, a TIE-foglalkozások elterjedése inspirált, jelenleg hivatalos formában a Színház- és Filmművészeti Egyetem Művészetelméleti Tanszéke által meghirdetve folynak. (Informálisan létezik persze a TIE társulatok belső tudásátadó folyamata, amely olykor meghirdetetlen kívülről is elérhető, s főként workshopokban, konferenciákon, továbbá szervezett hospitálások formájában nyilvánul meg.)

Az SZFE drámainstruktor képzése 2014-ben indult, a 2015-ös tanulmány készítésekor még tartott. Jelenleg kétféle – drámajáték és színjáték – specializációt találunk a SZFE honlapján, kifejtve csupán az első van, 6 féléves, nappali tagozatos alapképzésként.

Továbbképzésként a *színházi nevelés* szakot tervezik újraindítani, 2 félévben. (A 2015-ös, Győrei Zsolttal készített interjúból kiderül, hogy öt képzési perióduson vannak túl.)

A képzések tartalmi strukturáltsága mutat bizonyos hasonlóságokat, miközben markáns különbségek érzékelhetők.

A *drámainstruktor szak* művészeti szervezetekben, a közművelődésben és a közösségi élet színterein dramatikus tevékenységet, illetve színházi munkaformákat is magukban foglaló eseményeket tervező, szervező és megvalósító művészetközvetítő szakemberek képzését tűzte ki célul. A *színházi nevelés* szakirányú továbbképzésben megszerzett szakirányú oklevél lehetőségeket teremt kreatív munkakörök betöltésére.

Mint látjuk, a két képzés azonosságokat mutat abban, hogy a képzés résztvevőit leginkább alkotóként tekinti, s nem elsősorban pedagógusként, valamint abban is, hogy a pedagógus pályától eltérő munkaterületen ígér alkalmazási lehetőségeket.

Milyen ismeretanyagot kínálnak a képzések? A *drámainstruktor szak* tantervi hálójáról, képzési területeiről csak közvetve és általánosságok érhetők el (holott nagy nyilvánosságot kapott szakmai berkekben indításának híre). Annyi bizonyos, hogy elsősorban művészetközvetítési funkciókat szánnak neki. A színjátékos szakirány levelező munkarendben indul. Erről nincs semmiféle adat, jelzés sem a kiírásban, sem az SZFE honlapján. (Hozzá kell tenni, hogy a régi honlap több információt tett elérhetővé.) A *Színházi nevelés* szakirány ismeretkörei 2015-ben még nyilvánosak. 2017-ben nem találhatóak ilyen adatok.

Nem tűnik helytelen következtetésnek, ha feltételezzük, hogy ezek az ismeretanyagok szintűgy benne vannak a *drámainstruktor* képzésben is. (Feltűnök az átfedések az egyéb drámapedagógiai képzések ismeretanyagával is.) Újdonságot fenti képzés esetén a *produkciós háttérmunka és asszisztencia* ismeretkör jelent, amellyel rokon tartalmú képzésekben még nem találkoztunk. A 2015-ben fellelt tantervi hálót megtekintve érdekes hangsúlyokat találunk, s úgy tűnik, az ismeretek elmélyítésére egyedül az íráskészség fejlesztése tényleg van esély. Mindemellett azonban fontos a színházak felől érkező érdeklődés és nyitás, ami elvárhatóan ott van ezek mögött a képzések, továbbképzések mögött.

Egyéb képzések

(kiegészítő információk)

A 2015-ös tanulmányban a felsőoktatásban folyó drámapedagógiai tartalmakra koncentráltunk, némiképp utalva a nem drámapedagógia név alatt meghirdetett, de ilyen jellegű tudásanyagot hordozó „búvópatak” képzésekre –, ezeket most nem áll módunkban részletezni. A szakirányú intézményi képzések mellett szólni kell viszont a meglehetősen nagy vonzerővel bíró ún. akkreditált tanfolyamokról. Ezek közül a legismertebb – és eddig mindenképpen a leghatékonyabb – a *Magyar Drámapedagógiai Társaság* által fémjelzett, 1993 óta futó, **120 órás drámapedagógiai képzés**.

A drámapedagógia ismertté válása, az iránta megmutatkozó növekvő kereslet kitermelte a hosszabb-rövidebb, „ismertető-bevezető”, vagy egy-egy speciális kérdéskörre fókuszáló tanfolyamokat. Korábban például „az agressziókezelés a dráma eszköztárával” vagy „drogprevenció drámás módszerekkel” témakörök voltak vonzóak. 2015-ben a kínálatban meglepően sok, a hátrányos helyzet kezelésére vonatkozó képzést találtunk.

A pedagógusok számára akkreditált képzéseket az Oktatási Hivatal honlapján jól elkülönítve találjuk meg. Itt 2015-ben 53 drámás képzés szerepelt, közöttük az egyetlen imént említett MDPT-s tanfolyam volt 120 órás képzés. A lista ezen kívül 18 db 60 órás és 34 db 30 órás képzést tartalmazott, sok ismétlődéssel (azonos

tartalmak különböző szervezőknél). 2017-ben 33 a drámás képzések száma (az összes kínálati elem száma 99!), ebből 31 db 30 órás, 1 db 60 órás, és 1 db 120 órás képzés látható (az MDPT-é).

A képzéseket közhasznú, nonprofit civil szervezetek és pedagógiai, oktatási intézmények, de profitorientált, sőt, épp a képzési kínálat bővítésére létrehozott cégek egyaránt kínálják, amelyek az alapítók sorában is megjelennek.

A 2015-ös és a 2017-es fellelhető ajánlatokat összehasonlítva látjuk, hogy bizonyos témák szinte „divatként” öntik el az oldalakat. 2015-ben ilyen volt a *Drámapedagógia – a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének elősegítésére*, az idei favoritnak pedig a *Művészetoktatás – az élménypedagógia, drámapedagógia, kooperatív csoportmunka és a projekt módszer jegyében, multimédiás használati eszközök alkalmazásával* elnevezésű program tűnik, olykor némi hagyományörzéssel egybefűzve.

A lista a programok neve alatt tartalmazza az egységes típusú ismertetőket, feltüntetve az alapítókat is.

Következtetések, összegzés

Áttekintve a felsőoktatásban megmutatkozó drámapedagógiai képzések hálózatát, illetve az egyéb ilyen irányú továbbképzések kínálatát, kiegészítve mindezeket a „bujkáló” képzési részekkel, nyilvánvaló, hogy a *drámapedagógia a pedagógusok eszköztárának, szakmai fejlődésének egyre inkább nélkülözhetetlen része.*

Egyértelmű az is, hogy ma már egyáltalán *nem csupán a művészeti nevelésben, de a pedagógus szakmódszertani alapozásban is szükség van rá*, szervesen beépül a nevelés személyiségfejlesztő folyamatába. A különféle drámás képzések iránti érdeklődés azt igazolja, hogy sokan *a szakmai megújulás, a szemléletváltás lehetséges eszközének látják, személyes pályastratégiai célnak tekintik a drámapedagógia ismeretét.*

A felsőoktatási intézményekben megjelenő kínálat színes, és ugyan még mindig nem nyújt feltétlenül egységes anyagokat, de kialakítja a hallgatókban az eszköztár használatának, s a további fejlődésnek az igényét. A felsőoktatásban megjelenő képzések – akár a többi létező képzés is – folytonos átalakuláson mennek keresztül a fogadó oldali keresletnek, illetve a rendeleti változásoknak és a piaci versenynek megfelelően. Mivel a dráma a megkülönböztetett helyzetű tanulói csoportokban (SNI, hátrányos helyzet stb.) is eredményesen használható, ezért erősödő igény jelentkezik a **speciális tartalmak** közvetítéséért, és változatlan az érdeklődés a gyakorlatorientált, rövidebb időtartamú képzések iránt.

Örvendetes, hogy megjelent az osztatlan tanárképzésbe beépült önálló dráma- és színházismeret tanári szak. Ugyancsak üdvözlendő módon megjelentek a kínálatban a színházi nevelés felől közelítő ajánlatok is (SZFE), tartalmuk azonban feltehetően további finomításokra, fejlesztésre szorul.

Némely képzés esetében joggal feltételezhetjük, hogy a *drámapedagógia* címszó alatti tárgy oktatása összességében sok más hasznos ismeretanyag beépülését is szolgálja, ám nem mélyíti el kellőképpen magát a drámapedagógiát mint tapasztalásra, saját élményre építő, a résztvevők kreativitását felszabadító-kibontó, kompetenciáit erősítő módszertani halmazt. A pedagógusképzésben kifejezetten erre volna égető szükség. Mert bármennyire sokoldalú a drámapedagógia felhasználhatósága, széles alkalmazhatósági köre, valódi erejét mégiscsak a nevelés személyiségfejlesztő folyamataiban mutatja meg.

Célként kellene kitűzni, hogy a pedagógusképzés módszertani alapjaiban ott legyen a drámapedagógiai ismeretsomag.

A szakmai előrelépés, illetve presztízsnövekedés lehetőségét nyújtja néhány doktori iskola (például az ELTE, illetve az SZFE), ahol az ott dolgozó szakmai tekintélyek drámapedagógiai, vagy azt legalább érintő témák választását is szorgalmazzák.

Hiányosságokat érzékelünk (még mindig) a meghirdetett képzések tartalmának áttekintésekor a terminológia használatának terén, holott a gyakorlatban már megszületett, többé-kevésbé egyértelműen elfogadott a drámapedagógiai „szakszótár”. Kérdéses, hogy programalkotói szándék szerint az *alapozó drámajáték* egyenlő-e a *szabályjátékokkal*, vagy másra gondolnak ezalatt? Mint ahogy az is, hogy a *tanítási dráma* és *TIE* kifejezés kifejtésekor milyen mélységig jutnak el az oktatók. (Szakmailag nehezen elképzelhető, hogy néhány óra alatt képessé válhatnak a hallgatók például TIE foglalkozások megalkotására, vezetésére.)

Megállapítható az is, hogy a sok esetben domináns színházi ismeretek (színház- és drámatörténet, dramaturgia, színjátékos ismeretek stb.) arra utalnak, hogy a tárgy elméleti és nem gyakorlati jellegét tartják fontosnak a képzőhelyek, ami a pedagógiai gyakorlat felől közelítve félreértelmezésnek tűnik. Mint ahogy a köznevelésben a drámapedagógia hasznát nem a produkcióközpontú színjátszás fejlődésében, sokkal inkább a személyiséget gazdagító, kompetenciafejlesztő folyamatokban látjuk.

A képzések nyilvánosságát illetően több hiányosságot észleltünk, ez sok esetben összefügg az oktatási intézmények fejlesztésre szoruló marketing tevékenységével. Az egyes képzések meghirdetési szövege sokszor általános, és honlapokon is nehéz bővebb, pontos információt találni. Problémákat okoz, hogy

- többnyire nem hozzáférhető a képzés programja
- több intézmény nem adja meg a képzés fontos paramétereit (például, hogy hány fő esetén indul, milyen felépítésben zajlik az oktatás stb.)
- többnyire hiányzik a tantervi háló (*Akkor se mindig található, ha az interjúkban megkérdezett oktatók állítják, hogy igen. Lehetséges, hogy csak a beiratkozott hallgatók számára, a Neptunon keresztül.*)
- kevés helyen hozzáférhető az oktatók listája
- nincsenek elérhető információk a jelenleg futó, vagy a már lezárult tanfolyamokat illetően, így a végzett hallgatók számát is nehéz megbecsülni
- különösen fájó, hogy egyáltalán **nem találtunk adatokat** a képzési, továbbképzési szakok korábbi indításairól, az intézmények honlapján nincs a szakirány történetével foglalkozó anyag (akkor sem, ha az jelentős volt az intézmény életében)
- nincs adat a szakirányon végzettek számáról, az esetleges diplomás utánkövetésről (Ezeknek az adatoknak a gyűjtése az Oktatási Hivatalnál, illetve a Felsőoktatási Információs Rendszer /FIR/ és a Diplomás Pályakövető Rendszer /DPR/ segítségével történik – valószínűleg komoly szakértelmet követel, hogy ebből értelmes adattömeg váljon értelmezhetővé az érdeklődők számára.)
- ugyanígy nem találtunk a honlapokon adatokat a hallgatói, netán oktatói visszajelzésekről sem (a minőségbiztosítás hiánya)

Szükségesnek tartanánk egy olyan kutatást, online kitölthető kérdőív segítségével, amely valamennyi pedagógusképző intézményhez eljut, s onnan egzakt válaszokat szerez a nem önálló szakként, szakirányú képzésként, hanem a módszertani tárgyakba beépült, vagy speciális kollégiumként folytatott drámapedagógiai ismeretekről – vagyis ami segít feltárni a rejtett tartalmakat. Ennek a felmérésnek a segítségével (a kérdőív pontjain belül) kaphatnánk választ a fentebb említett információhiányokra is (indított évfolyamok, végzettek száma stb.).

Kimondható, hogy az egyes drámapedagógiai képzéseknek tartalma, éppúgy, mint beágyazottsága, helyzete, nagymértékben függ az intézményben felhalmozott szakirányú tudásanyagtól, annak elfogadottságától, az ott dolgozó, a képzés felügyeletével megbízott szakember elköteleződésétől, szakmai kapcsolatrendszerétől.

A hatásmérés lehetőségei a színházi nevelésben

– egy példa a projektalapú kutatásra a befogadóbb iskolai közösségekért –

Jozifek Zsófia

Kulcsszavak: módszertani fejlesztés, projekt és kutatás, neveléstudomány és szociálpszichológia

A Nyitott Kör Egyesület berkeiben 2016 szeptemberétől kezdődően megkíséreltünk kifejleszteni és alkalmazni egy interdiszciplináris (szociálpszichológiai és neveléstudományi eszközöket használó) kutatási módszertant. Célunk a színházi nevelési beavatkozások hatásának mérése volt. A kutatás egy húsz hónapon át tartó, nemzetközi stratégiai együttműködés keretében zajlott. Szerbiai, ciprusi és romániai partnereink szintén drámás eszközökkel dolgoznak, illetve preventív és intervenció jellegű programokat hoznak létre, amelyeket iskolákban valósítanak meg. Habár a négy társulat módszereiben jelentős különbségek látszanak, a projektben egy központi problémakört meg tudtunk határozni, amely egyben a kutatás fókuszává is vált.

A *bullying*, vagyis az iskolai kiközösítés, megfélemlítés a partnerekkel való egyeztetés során került kiemelésre – mind a négy szervezet rendelkezik olyan drámás programmal, amelyet az említett téma hívott életre. A ciprusi partnerszervezet munkatársa, Christos Charitou doktori munkásságának egyik fő kutatási területe a bullyingra adott tanári válaszok, illetve a dráma és színház alkalmazhatósága kifejezetten a csoporton belüli kirekesztéssel és bántalmazással kapcsolatban, így a szóban forgó projektet a ciprusi közreműködők részéről megelőzte egy részletes leírás a jelenségről, amelyre az elméleti háttér kialakítása során támaszkodni tudtunk.